

Emlékház, amely közösséget éltet

Györkös Mányi Albert festőművész emlékének adózva, az utókor kulturális központot működtet Kolozsváron

Kevés olyan hely van Kolozsváron, ahol annyira változatos kulturális programkínálat lenne, mint a Györkös Mányi Albert Emlékházban. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület égisze alatt működő intézmény 23 éve nyitotta meg kapuit a közönség előtt.

Györkös Mányi Albert zeneanár, festőművész nyugodtan aludhatja szülőfaluját, Tordaszentlászló földjében örök álmát. Tisztelői, követői, végrendeletének végrehajtói gondoskodtak arról, hogy a mester utolsó kívánságai maradéktalanul teljesüljenek: Kolozsváron, a Majális (Republicii) utcában található műteremlakásában ma az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) által működtetett Györkös Mányi Albert Emlékház őrzi vagyontárgyait. Képeit állandó jelleggel kiállítja, és nagy hangsúlyt fektet a kulturális események szervezésére. A hagyatékot – Györkös kívánságának megfelelően – szakszerűen kezelik, egykori lakását sikerült bekapcsolni Kolozsvár szellemi körforgásába.

Halála után a korabeli lapok megírták: „Kolozsváron egyetlen olyan eset volt, amikor magán-személy a közösségre hagyta vagyontát, ingatlanát: Györkös Mányi Albertről van szó, a festőről, aki tragikus körülmények között hunyt el.” A művész tragikus halálának egyrészt az értetlenség volt az oka, hogy hosszú évtizedekig e különös, a naivitást és a népies formakultúrát ötvöző festményeket nem értékelték kellőképpen. Másrészt betegségekkel is küzdött, és felesége, Jakab Ilona festőművész 1990-es halála után értelmetlennek és kilátástalannak érezte saját létét. „Barátai szerint nem erre a világra való volt: irtózott az erőszakosságtól, a tudálékosságtól, a magánytól; nagy ívben elkerülte a kaméleonokat, de szívből örült az igaz barátoknak” – írta halálának 10. évfordulóján a Hítelben Aniszi Kálmán.

A muzeális értékű kultúrközpont

Györkös egykori műteremlakását 1994-től tehát közművelődési központként is használni tudta az erdélyi magyarság: a kezdetekkor számos, abban az időben székházzal még nem rendelkező civilszervezet rendezvényének is helyet adott. Az emlékház gondnoka 1994 és 2002 között Balogh Éva volt. Miután külföldre távozott, az EMKE elnöksége közvetlenül irányította a működését. Majd 2007-ben – idén éppen 10 éve – az EMKE akkori elnöke, Kötő József a posztjára sikeres pályázását követően a zeneanár végzettségű, azonban 1990 óta elsősorban művelődés- és közösség-szervezéssel foglalkozó Kós Katalint bízta meg az emlékház igazgatásával. Ő volt az első, akit az EMKE teljes munkakörű alkalmazottként vett fel az emlékházhoz. Két évvel ezelőtt pedig részidőben foglalkoztatott kulturális referenssel, Vincze Lászlóval bővült az alkalmazotti kör.

Györkös Mányi Albert könyvtára ma is megcsodálható, de muzeális értékű népi szöttesek-ből és kerámiából, kalotaszegi bútorkból, valamint személyes használatú tárgyakból is maradt az utókorra. A mintegy kétszáz festményt immár megfelelő körülmények között tárolják a hagyaték gondozói. A művészi színvonal emelésének érdekében egy Steinway-zongorát is vásároltak az emlékház megnyitásának évében, a hangszeren egykor a világhírű orosz zongoraművész, Szvjatoszlav Richter koncertezett Kolozsváron. Nem mindennapi élmény a klasszikus zene kedvelőinek megérinteni azt a hangszert, amelyen Richter is játszott...

Az EMKE tulajdonában lévő emlékház programjainak működtetésére 2012-ben az ernyőszervezet akkori elnökének, Dáné Tibor Kálmánnak irányításával megalakult a Györkös Mányi Albert Emlékház Egyesület, amely azóta is rendszeresen és sikerrel pályázik infrastrukturális fejlesztésre és programok szervezésére. Az EMKE jelenlegi elnöke, dr. Széman Péter, aki 2013-tól vezeti az ernyő szervezetet, szintén nagy figyelmet fordít az emlékház működési felteleteinek a biztosítására.

Györkös egykori műteremlakását 1994-től közművelődési központként is használni tudta az erdélyi magyarság: a kezdetekkor számos, abban az időben székházzal még nem rendelkező civilszervezet rendezvényének is helyet adott.

Összefonódások

Kós Katalin, a kulturális intézmény vezetője – Kós Károly unokája, Kós András szobrászművész leánya – zeneliceum korából ismerte Györkös Mányi Albertet, mint az iskola klarinétanárát. Nem is akármilyen kapcsolat alakult ki diák és tanár között, hiszen az iskola elvégzése, majd a sikertelen, hegedűszakra való felvételi után éppen Györkös volt az, aki Katalinnak munkát ajánlott, meghozta a művész szülőfalujában, Tordaszentlászlón. Kati megkapta élete első munkahelyét, ahol gyerekeket tanított hegedülni. A tordaszentlászlói gyerekek mellett magyarfenésiek is csatlakoztak. Az élet később az erdővidéki Barótra vetette, ahol hihetetlenül szerteágazó tevékenységet folytatott: a folyamatos hegedűtanítás mellett 1990 májusában egyik alapítója volt a baróti Gaál Mózes Közművelődési Egyesületnek, ahol megtapasztalhatta, mit jelent civilként dolgozni. Ugyan-

Kós Katalin tíz éve vezeti a közösségépítő kulturális intézményt

abban az évben sikerrel pályázta meg a helyi Városi Művelődési Ház megüresedett igazgatói állását. Itt az 1989-es rendszerváltást követően új intézményt épített fel, amelyet 14 évig sikeresen vezetett. Azonban a zenélést sem hagyta abba. Alapító tagja volt az 1988-ban alakult Kájoni Consort régizene együttesnek, a 2000-ben létrehozott, Kelektya névre hallgató, gyermekprogramot játszó együttesnek, valamint a 2003-ban megalakult sepsiszentgyörgyi Georgius Kamarazenekarnak. Mindezek mellett Brassóban járt egyetemre, a zenepedagógia szak nappali tagozatára, és ezt a kihívást is sikerrel abszolválta. 2004-ben létrehozott egy hegedűosztályt Vargyason, ahol ismét főállásban oktatott hegedűt, zeneelméletet és zenetörténetet két éven

resen működtek benne különféle programok. 2008. szeptember 15-re virradóan azonban majdnem tragédia történt: az intézmény alatt teljesen váratlanul beomlott a pinceboltozat. Szerencsére a ház padlója nem követte a pinceboltozatot, ennek köszönhetően minden benne lévő tárgy épségben megmaradt. Senkinek nem esett bántódása, és az emlékház gondozói – ha lehet, még nagyobb odaadással – folytatták a munkát. A javítási és helyreállítási munkálatokat követően a Györkös Mányi Albert Emlékház 2010. augusztus 18-án nyithatta meg újra kapuit a nagyközönség előtt.

Zeneszó és borkóstoló

Aki a kezdetektől látogatja az emlékházat, felidézheti, hogy az első periódusban kissé szétszórta szervezték a programokat, annak függvényében, hogy éppen milyen közművelődési szervezet tartott igényt a helyiségekre. Ez nem jelenti azt, hogy nem voltak színvonalas programok, de rendezvénysorozatokról akkoriban nem igen beszélhettünk. Mára azonban jócskán megváltozott a helyzet, Kós Katalin érkezésével új arculatot kaptak az emlékház, bővült a kínálat. Igyekezett egyfajta állandóságot teremteni, ennek köszönhetően pedig most már a programok többségével rendszeresen jelentkeznek, és minden kulturális rendezvénynek kialakult a saját törzsközönsége. Kós Katalin első ötlete a JelesNapTár nevű gyermekprogram-sorozat elindítása volt, amely havonta jelentkezik, rajta keresztül a néphagyományokkal ismertetik meg a fiatalabb korosztályt. „Mivel zeneszó vagyok, szinte magától értetődő volt koncertek szervezése is” – mondja Kati. László Ferenc muzikológus, egyetemi tanár a kilencvenes években már szervezett hangversenyeket az emlékházban, tulajdonképpen ezt folytatták – kissé újragondolva – Horváth Zoltán zongoratanárral. Így született meg a ZeneSzó című sorozat, amely immár a hatodik évadánál tart.

„Hónapról hónapra jó emberek jó történeteivel gazdagodhat mindenki, aki látogatja nyilvános beszélgetéseinket a Nyitott szem-

Györkös Mányi Albert

Zeneanár, festőművész a Kolozsmegyei Tordaszentlászlón született 1922. július 18-án. A kolozsvári Magyar Művészeti Intézet zenei fakultásán tanult, majd az intézet megszüntetése után a kolozsvári Gheorghe Dima Konzervatóriumban folytatta tanulmányait, ahol 1954-ben államvizsgázott. A kolozsvári Zeneművészeti Középiskola klarinétánára volt. 1962-ben vette feleségül Jakab Ilona festőművésznőt, akinek hatására elkezdett festeni. Autodidakta módon képezte magát. 1982-ben felveszik a romániai Képzőművészeti Alap tagjai közé. A tizenöt olajfestményből álló Kalevala-sorozatáért a helsinki Kalevala Társaság emlékéremmel jutalmazta. Élete során több száz festményt, valamint számos gipszmetszetet készített, amelyeket számos – hazai és külföldi – kiállításon tekinthetett meg a közönség. Alkotásai a világ számos helyén fellelhetők. 1990-ben elvesztette feleségét. 1993. május 27-én, 71 évesen, műteremlakásában önkézzel vetett véget életének.

mel című beszélgető sorozatunkban, a Györkös Mányi Albert Emlékházban” – írja műsorismertetőjében Laczkó Vass Róbert színművész, a sorozat házigazdája. Ez a program is hat éve indult, és a ZeneSzó mellett az emlékház egyik leglátogatottabb rendezvényének bizonyult az évek során. Vincze László ötlete volt, hogy foglalkozzanak borkultúrával is, így született meg a rendkívül népszerű EMKE-borklub, amelynek meghívottai nemzetközi szaktekintélyek.

Az Ember és Természet Kollégium a második legrégebbi program-sorozat a emlékházban, a nyolcadik évadába lépett előadássorozat házigazdája dr. Farkas György nyugalmazott egyetemi tanár. A Művelődés estek – Dáné Tibor Kálmán főszerkesztő ötlete alapján – a Művelődés folyóirat szerkesztője és a Györkös Mányi Albert Emlékház közös szervezésében zajló előadás-sorozatok a harmadik évadnál tartanak.

Ezek mellett nyilván időszakos programokat is kínál az emlékház: kiállítások, kamarakoncertek, könyvbemutatók, pódiumestek, régiók találkozója. A Györkösben a jó értelemben vett nyüzsgés szinte soha nem áll meg. Az úgynevezett kulturális évad októbertől májusig tart, de az augusztusi Kolozsvári Magyar Napok alatt is több esemény színhely. És ami talán a legfontosabb: bár nem mindenki jár el az összes programra, a közönség szerint minden, ami az emlékházban zajlik, értékes élményt nyújt. „Nemcsak rendezvény-szervezők, de közösség-szervezők is vagyunk, és ez nagyon érződik az emberek visszajelzéseiből is” – mondja végszóként Kós Katalin, az emlékház vezetője.